

Pirkei Avot 2:4: The Community, the Individual, and Perspective

Alex Hecht ahlecht@torontotorah.com

1. Avot 2:4 (chabad.org translation)

הלל אומר: אל תפרוש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדיו את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע, ואל תאמר לך שאפנה אשנה, שמא לא תפנה.

Hillel would say: Do not separate yourself from the community. Do not believe in yourself until the day you die. Do not judge your fellow until you have stood in his place. Do not say something that is not readily understood in the belief that it will ultimately be understood. And do not say "When I free myself of my concerns, I will study," for perhaps you will never free yourself.

הצבור אל תפרוש מן הצבור (Do not separate from the community)

2. Tiferet Yisrael, Yachin to Avot 2:4

(א) שלא יפרוש ממנהגי הצבור, וכמ"ש חז"ל אזל לקרתא אזל לנמוסא [ב"מ דפ"ו ע"ב]: (ב) כשמתכנסין לקבוע שיעור לימוד, או להתפלל, או להתייעץ בעסק מצוה או בצרכי צבור, לא יאמר יחליטו הם מה שירצו ואני מתרצה בכך או בכך, רק צריך ליעץ לטובת הצבור ולסייע בכל דבר לעבודת ד'.

(1) That one not deviate from the communal norms... (2) When you gather to set a study lesson, or to pray, or to consult on a mitzvah business or for the needs of the congregation, he will not say, "they will decide what they want and I will do this or that." Rather, one must advise for the good of the community and support it in all ways of serving G-d.

3. Talmud, Pesachim 66a (Koren translation)

אמרו לו: רבי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת, מהו? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי, אלא הנח להן לישראל, אם אין נביאים הן בגי נביאים הן.

They said to Hillel: Our teacher, if one forgot and did not bring a knife on the eve of Shabbat and cannot slaughter his Paschal lamb, what is the law? Since he could have brought the knife before Shabbat, he cannot bring it on Shabbat; but what should he do in this situation? **He said to them: I once heard this halakha** from my teachers **but I have forgotten it. But leave it to the Jewish people; if they are not prophets** to whom G-d has revealed His secrets, **they are the sons of prophets**, and will certainly do the right thing on their own.

4. Talmud, Berachot 45a (Koren translation)

רבי טרפון אומר "בורא נפשות רבות וחסרונון". אמר ליה רבא בר רב חנן לאבני, ואמרי לה לרב יוסף: הלכתא מאי? אמר ליה: פוק חזי מאי עמא דבר.

[We learned in the mishna that] Rabbi Tarfon says: [Over water one recites:] Who creates the many forms of life and their needs. Rava bar Rav Hanan said to Abaye, and some say to Rav Yosef: What is the *halakha* in this dispute? He said to him: Go out and observe what the people are doing [and act accordingly].

5. II Kings 4:13 (Judaica Press translation)

ויאמר לו אמר-נא אליה הנה תרדתי | אלינו את-כל-הסדרה הזאת מה לעשות לך היש לדבר-לך אלי-המלך או אלי-שאר העבא ונתאמר בתוך עמי אנכי ישבת.

And he said to him, "Please say to her, 'Behold you have busied yourself on our account with all this trouble. What is there to do for you? Can we speak on your behalf to the king or to the general of the army?' " And she said, "I dwell in the midst of my people."

6. Talmud, Taanit 11a (Koren translation)

תנו רבנן: בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אהד מהו, באין שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם, ומניחין לו ידיהו על ראשו, ואמריים: "פלוני זה שפירש מן הצבור, אל יראה בנחמת צבור."

The Sages taught in a *baraita*: When the Jewish people is immersed in distress, and one of them separates himself [from the community and does not share their suffering, the] two ministering angels who accompany a person come and place their hands on his head, as though he was an offering, and say: This man, so-and-so, who has separated himself from the community, let him not see the consolation of the community.

תנאי אינדי: בזמן שהצבור שרוי בצער, אל יאמר אדם "אלף לביתי, ואוכל ואשמה, ושלום עלך נפשי." ואם עושה כן, עליו הכתוב אומר "והנה ששון ושמחה, הרג בקר ושחט צאן, אכל בשר ושתי יין; אכול ושתי כי מקור נמות." מה פתיב בתריה "ונגלה באזני ה' צבקות: אם יכפר העון הזה לכם עד תמותו."

A similar idea is taught in another *baraita*: When the community is immersed in suffering, a person may not say: I will go to my home and I will eat and drink, and peace be upon you, my soul. And if he does so, the verse says about him: "And behold joy and gladness, slaying oxen and killing sheep, eating flesh and drinking wine; let us eat and drink, for tomorrow we shall die" (Isaiah 22:13). And [the prophecy continues with] what is written afterward, in the following verse: "And the Lord of hosts revealed Himself in my ears: Surely this iniquity shall not be expiated by you until you die" (Isaiah 22:14).

אלא יצער אדם עם הצבור. שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו עם הצבור, שנאמר "וידי משה כבדים וניקחו אבן וישומו תחתיו וישב עליה." וכי לא היה לו למשה כר אחד או כסת אחת לישב עליה? אלא כן אמר משה: "הואיל וישראל שרויין בצער, אף אני אהיה עמהם בצער." וכל המצער עצמו עם הצבור זוכה ורואה בנחמת צבור.

Rather, a person should be distressed together with the community. As we found with Moses our teacher that he was distressed together with the community, as it is stated during the war with Amalek: "But Moses' hands were heavy; and they took a stone, and put it under him, and he sat upon it" (Exodus 17:12). But didn't Moses have one pillow or one cushion to sit upon? Rather, Moses said as follows: Since the Jewish people are immersed in suffering, I too will be with them in suffering, [as much as I am able, although I am not participating in the fighting. The *baraita* adds:] And anyone who is distressed together with the community will merit seeing the consolation of the community.

7. Rabbeinu Yonah to Avot 2:4 (Sefaria Community translation)

בשעה שהצבור עוסקין בתורה ובמצות הוא כתר כל עולמים וכבוד כל ממשלתו. כי ברוב עם נאספים לקיים מצותו הדרת מלך הוא ואין ראוי לפרוש מהם שנא' (דברים ל"ג ה') "ויהי בישרון מלך בהתאסף." וזהו בצבור ההולך בדרך טובה ויתקבצו לעשות מצוה. אך צבור הנוטה לדרך רעה ומעשיהם מקולקלין אין ראוי להתחבר עמהם והפורש מהם הרי זה משוכח ועל זה אמר ירמיה הנביא ע"ה (ירמיה ט' א') "מיייתגני במדבר מלון ארזים! ואעזבה את עמי, ואלכה מאתם - כי כלם מנאפים עצרת בגדים."

At the time when the community is involved with Torah [study] and with the commandments, it is the crown of all the worlds and the glory of all of His domain. As 'with many people' that are gathered to fulfill His commandment, it 'is the King's glory'; and [so] it is not fitting to separate from them, as it is stated (Deuteronomy 33:5), "And there is a King in Yeshurun with the gathering." And this is with a community that goes in the good path and gathers to do a commandment. But it is not fitting to attach oneself to a community that leans to the bad path and the deeds of which are corrupted. And one who separates from them, behold, he is praiseworthy. And about this Yirmiyahu the prophet, peace be upon him, stated (Jeremiah 9:1), "Oh, to be in the desert, at an encampment for wayfarers! Oh, to leave my people, to go away from them—for they are all adulterers, a band of rogues."

7. Do not believe in yourself until the day you die (Do not believe in yourself until the day you die)

8. Rambam to Avot 2:4 (Sefaria Community translation)

ואמר שהאדם אע"פ שתהיה לו תכונה חשובה בנפש והתחזק לא יסלק ידו מלכפול עשיית הטוב להוסיף החזוק ולא יבטח ויאמר זאת המעלה כבר עלתה בידי ואי אפשר לה שתסור שאפשר הוא שתסור והוא אמרו עד יום מותך.

And he said that even though a person has a distinctive character trait in his soul and he has strengthened it, he should not remove his hand from redoubling his doing good and adding to its reinforcement. And he should not be certain [about it] and say, "This virtue has already reached my hand and it is impossible that it will fall away." As it is possible that it will fall away. And that is [the meaning] of his saying, "until the day of your death."

9. Talmud, Kiddushin 81b (Koren translation)

רבי חייא בר אשי היה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה, הוה אמר: הרחמן יצילנו מיצר הרע. יומא חד שמעתינהו דביתיהו, אמרה: מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי, מאי טעמא קאמר הכי? יומא חדא הוה קא גריס בגינתיה, קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה. אמר לה: מאן את? אמרה: אנא חרותא דהדרי מיומא, תבעה, אמרה ליה: אייתי ניהליה להך רומנא דריש צוציתא, שוור אזל אתייה ניהלה. כי אתא לביתיה, הוה קא שגרא דביתיהו תנורא, סליק וקא יתיב בגויה. אמרה ליה: מאי האי? אמר לה: הכי והכי הוה מעשה, אמרה ליה: אנא הואי. לא אשגח בה, עד דיהבה ליה סימני, אמר לה: אנא מיהא לאיסורא איכווני. כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה, עד שמת באותה מיתה.

Rabbi Ḥiyya bar Ashi was accustomed to say, whenever he would fall on his face in prayer: May the Merciful One save us from the evil inclination. One day his wife heard him saying this prayer. She said: After all, it has been several years since he has withdrawn from engaging in intercourse with me due to his advanced years. What is the reason that he says this prayer, as there is no concern that he will engage in sinful sexual behavior? One day, while he was studying in his garden, she adorned herself and repeatedly walked past him. He said: Who are you? She said: I am Ḥaruta, a well-known prostitute, returning from my day at work. He propositioned her. She said to him: Give me that pomegranate from the top of the tree as payment. He leapt up, went, and brought it to her, and they engaged in intercourse. When he came home, his wife was lighting a fire in the oven. He went and sat inside it. She said to him: What is this? He said to her: Such and such an incident occurred; he told her that he engaged in intercourse with a prostitute. She said to him: It was I. He paid no attention to her, thinking she was merely trying to comfort him, until she gave him signs that it was indeed she. He said to her: I, in any event, intended to transgress. The Gemara relates: All the days of that righteous man he would fast for the transgression he intended to commit, until he died by that death in his misery.

10. Talmud, Berachot 29a (Koren translation)

וְלֹא! וְהָאֵתְנָן: אֵל תִּאֲמִין בְּעֶצְמָךְ עַד יוֹם מוֹתְךָ, שֶׁהָרִי יוֹחֲנָן פָּהֵן גְּדוֹל שָׁמַשׁ בְּכַהֲוֹנָה גְּדוֹלָה שְׁמָנִים שָׁנָה וּלְבִסּוֹף נִעְשָׂה צְדוּקִי.
 And does [one who is initially righteous] not become wicked? Didn't we learn in a mishna: Do not be sure of yourself until the day you die, as Yohanan the High Priest served in the High Priesthood for eighty years and ultimately became a Sadducee.

11. Rabbeinu Yonah to Avot 2:4 (Sefaria Community translation)

הוא נדרש בין לחסידות בין לאמונה... גם לענין האמונה נאמר הדבר הזה לבל תלמוד מן המינין ואפילו מן הדברי' האמתיים כי פגיעתן רעה פן יפתוך חטאים ולדבריהם תאבה כי הם מושכין את הלב. ואל תאמין בעצמך עד יום מותך לאמר אשמיעם. ואם תאמר הטוב אקבל ואת הרע לא אקבל. שלא תסמוך על דעתך כאשר סמך ר' מאיר בלמדו לפני אלישע אחר המין כדאיתא במס' חגיגה שאמרו עליו על דרך משל רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק. ולא כל בני אדם שוין כאשר אתה מוצא ביוחנן כהן גדול... כי בשמוע אותם אפילו בדברי תורה יש בדבר עונש גדול עד מאוד וכדאמרין (ע"ז ט"ז ע"ב) על אותו חכם שנמסר למינין ואמרו לו שמא מינות שמעת והנאך וכי'
 This is learned out to be both about piety and about faith... Also concerning the matter of faith is this thing said, that you not study from the heretics - and not even true things - as their damage is dangerous, lest the sinners seduce you and you desire their words - as they pull in the heart... And if you might say, "I will accept the good, and the bad I will not accept"; you should not rely upon your intellect, as Rabbi Meir [did] in his studying in front of Elisha the heretic. [This] is found in Chagigah 15b - they said about him metaphorically, "he found a pomegranate, he ate the inside, he threw out the peel." [However,] not all people are the same. As you find Yochanan the High Priest... As there is a very big punishment for even listening to them [speaking] words of Torah; and as we say (Avodah Zarah 16b) about that sage that was delivered to the heretics; and they said to him, "Maybe you heard heresy and it gave you pleasure, etc."

12. Job 8:9 (Judaica Press translation)

כִּי־תִמּוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נִדְעַ, כִּי צֶל יָמֵינוּ עַל־יְאָרֵץ.
 For we are of yesterday and know nothing, because our days on earth are like a shadow.

Do not judge your fellow until you have stood in his place (Do not judge your fellow until you have stood in his place)

13. Rabbeinu Yonah to Avot 2:4 (Sefaria Community translation)

גם זה הוא מן הענין שאין לאדם להאמין בעצמו ולא לסמוך בדעתו יותר מדאי. וכאשר יראה חברו במעלה גדולה ולא יתנהג ביושרו. אל יאמר אם הייתי ממלא מקומו לא הייתי עושה דבר רע מכל אשר הוא עושה לרוע. לפי שאינך יודע וכמוהו בתואר בני אדם ואולי המעלה ההיא מטה גם אותך. אז כשתגיע למקומו ולמעלתו ותעביר על מדותיך יהיה לך רשות להרהר אחר מדותיו.
 This is also from the topic that a person should not believe in himself and not overly rely on his intellect. And when he sees his fellow in a high position and not acting correctly, he should not say, "If I would fill his place, I would not do [one] evil thing from all the evil that he is doing." As you don't know [this] and you are no different than he [as far as] being a person - and perhaps the position would sway you as well. [Only] when you reach his place and his position and forego your [weaknesses, then] do you have the right to wonder about his weaknesses.

14. Talmud, Sanhedrin 102b (Koren translation)

רב אשי אוקי אשלשה מלכים. אמר: למחר נפתח בחברין. אתא מנשה איתחזי ליה בחלמיה. אמר: חברך וחבירי דאבוך קרית לן? מהיכא בעית למישרא המוציא? - אמר ליה: לא ידענא. - אמר ליה: מהיכא דבעית למישרא המוציא לא גמירת, וחברך קרית לן? - אמר ליה: אגמריה לי, ולמחר דרישנא ליה משמך בפירקא. - אמר ליה: מהיכא דקרים בישולא. אמר ליה: מאחר דחכימתו כולי האי, מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה? אמר ליה: אי הות התם - הות נקיטנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי. למחר אמר להו לרבנן: נפתח ברבוותא.

One day **Rav Ashi ended** his lecture just before reaching the matter **of the three kings**. **He said** to his students: **Tomorrow we will begin** the lecture **with our colleagues** the three kings, who, although they were sinners, were Torah scholars like us. **Manasseh**, king of Judea, **came and appeared to him in his dream**. **Manasseh said** to him angrily: **You called us your colleague and the colleagues of your father?** How dare you characterize yourself as our equal? **Manasseh said** to him: I will ask you, **from where are you required to begin** cutting a loaf of bread when reciting the blessing: **Who brings forth** bread from the earth? **Rav Ashi said to him: I do not know**. **Manasseh said to him:** Even this, **from where you are required to begin** cutting a loaf of bread when reciting the blessing: **Who brings forth** bread from the earth, **you did not learn, and yet you call us your colleague?** **Rav Ashi said to Manasseh: Teach me this halakha and tomorrow I will lecture and cite it in your name during** my public lecture delivered on the Festival. **Manasseh said to him:** One cuts the loaf **from where it crusts** as a result of **baking**. **Rav Ashi said to him: Since you were so wise, what is the reason you engaged in idol worship?** **Manasseh said to him: Had you been there** at that time, **you would have taken** and lifted the hem of your cloak and run after me due to the fierce desire to engage in idol worship and due to the fact that it was a common faith. **The next day Rav Ashi said to the Sages** as a prelude to his lecture: **We will begin with** the treatment of **our teachers**, those kings who were greater than us in Torah knowledge but whose sins caused them to lose their share in the World-to-Come.

ודבר שאי אפשר לשמוע (Do not say something that is not readily understood)

15. Rambam to Avot 2:4 (Sefaria Community translation)

ודבר שאי אפשר לשמוע הוא שיהיו פשוטי הדברים מרוחק מאד ובטל וכשיסתכל האדם בו היטב יראה שדברים נכונים והוא מזהיר מן הדרך ההיא מן הדיבור שהוא אומר לא יהיו דבריך צריכים לפירוש רחוק והסתכלות יתירה ואז יבינם השומע.

And something that cannot be heard is that the simple meaning of the words be very distant and negligible. And [only] when the person examines them carefully will he see that they are true words. And he warns against this path of speech, as he says, "Do not have your words require a distant explanation and extra examination and [only] then will the listener understand them."

16. Rabbeinu Yonah to Avot 2:4 (Sefaria Community translation)

שצריך אדם להשמר ולהזהר מן האפשרות. לכן אם יש לך סוד אל תספר אותו אף למי שנפשו קשורה בנפשך ואל תאמר אי אפשר שישמע דבר זה כי אין בינינו נכרי שיוציא הדברים וסוף דבר הכל נשמע. גם בינך לבין עצמך אל תשמיעהו לאזניך כמו שאמרו רז"ל (ברכות ח:): על דרך משל ואל תשיח בין הכתלים כי אזנים לכתל. ועל זה אמר שלמה ע"ה (קהלת י' כ') "כי עוף השמים יוליד את-הקול, ובעל הכנפים [פְּנִיָּם] יגיד דְבָר."

As a person must guard and be careful from the possibility. Hence if you have a secret, do not tell it even to someone who is your soulmate. And don't say, "[It is] impossible that this thing be heard, as there is no stranger among us to transport these words." 'And in the end, everything is heard.' Even between you and yourself, do not make it heard to your ears, as the rabbis, may their memory be blessed, metaphorically said (Berakhot 8b), "Do not talk among the walls, for the walls have ears." And about this, Shlomo - peace be upon him - said (Ecclesiastes 10:20), "for a bird of the air may carry the utterance, and a winged creature may report the word."

ודבר שאי אפשר לשמוע (Do not say "When I free myself of my concerns, I will study.")

17. Rabbeinu Yonah to Avot 2:4 (Sefaria Community translation)

כי לא תדע מה ילד יום וגם למחר יקראו לך כי חדשות הם מגידים ותצטרך ללכת בדרכיהם כי אין מחסור לענינים המתחדשים בכל יום ונמצאת יוצאת מן העולם בלא תורה. אלא "עשה תורתך קבע" ומלאכתך עראי.

Since 'you do not know what a [new] day will [bring]' and 'they will also call you tomorrow,' since they will speak new matters and you will have to follow their paths. As there is no lack of new matters [requiring your attention] every day. And it will come out that you will leave the world without Torah [knowledge]. But rather you should "make your Torah fixed" ([Avot 1:15](#)) and your work flexible.